

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

VII. De grauitate, & leuitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

PUNCTUM VII.

De gravitate, & levitate.

§. I.

Aliorum placita.

I Gravitas, & levitas affectiones sunt, quæ præcipue elementa comitantur, ideo illius notitia ad perfectam elementorum cognitionem spectat: gravitas est principium intrinsecum motus deorsum, identificatum cum mobili, vel per se ab intrinseco procedens. Levitas vero principium intrinsecum motus sursum, identificatum cum mobili, vel per se ab intrinseco procedens. Differunt gravitas, & levitas ab impulsu qui est principium motus, ex eo, quod impulsus neque sit identificatus cum mobili, neque ab illo procedat, sed semper ab agente extrinseco producat. Differunt etiam à potestate locomotiva viventium, quia hæc non est principium per se determinatum ad motum sursum aut deorsum, sed indifferens ut sursum vel deorsum motum producat. Per duplicem conceptum disjunctivè sumptum tradidi prædictas definitiones, ut possent iuxta omnium opiniones subsistere; in mea verò sententia, quæ gravitatem, & levitatem à formis substantialibus distinguit, secunda distinctione utraque potest definiti, per principium ab intrinseco procedens, &c. Hæc processio ab intrinseco convenit gravitati, & levitati, si qualitates sunt distinctæ à temperamento primarum qualitatum, quia vel ab isto procedent, vel ab ipsa forma substantiali. Si verò non distinguantur ab ipso temperamento, hoc enim per se ab intrinseco procedit, forma enim in instantibus succedentibus mensuram suæ primæ productionis proprium temperamentum producit, & in illa prima mensura illud supponit, & exigit, & de facto illud produceret, si non supponeretur productum, & ita quasi per accidens illud non producit, per se enim formæ talis est temperamenti productiva. Quando verò temperamentum est alteratum per excessum alicuius qualitatis ab extrinseco productæ ultra exigentiam formæ, tunc pars illa, seu ille qualitatis excessus non procedit à forma, verumtamen dicitur ab illa procedere gravitas, & levitas etiam si constet in commixtione qualitatum, quæ mobili conveniunt iuxta proprium temperamentum, & alicuius quæ ultra proprium temperamentum seu contra propriam exigentiam mobili contingit, quia præcipue qualitates, & maior illarum pars quæ commixtionem ingrediuntur à forma mobilis procedunt.

2 Circa naturam gravitatis, & levitatis, & distinctionem illarum à forma corporis, quod grave levis videtur sunt plures dicendi modi. Communis sententia gravitatem & levitatem à forma corporis gravis, & levis, verbi gratia, gravitatem in terra à forma terræ, & levitatem in igne ab eiusdem forma distinguit. Tenent hanc D. Thomas lib. 2. de anima lect. 23. Galen. lib. 1. de natura humana capite 5. Patres Conimbricenses lib. 2. de generat. capite 3. quæst. 4. artic. 2. Pater Hurtad. de opere sex dierum disputat. 3. sect. 5. subsect. 5. Petrus Garcia super fen. lib. 1. c. vnic. disputat. 4. c. 5. sequuntur hi omnes Philosophum, qui multis in locis hanc sententiam expressè tradidit, præcipue lib. 2. de generat. c. 2. & 7. Physic. c. 2. & lib. 5. Metaph. c. 14. & lib. 2. de partibus animalium c. 3. Verumtamen, in his, qui gravitatem, & levitatem distinguunt à formis substantialibus magna potest esse controuersia, potest enim dici esse qualitates immediatè ortas ab ipsis formis substantialibus, & distinctas à primis qualitatibus, & ab illarum temperatura, qui dicendi modus est alienus à mente Philosophi, & Doctoris Angelici locis citatis. Aliter potest dici gravitatem, & levitatem resultare ex temperie primarum qualitatum, & hæc est sententia Philosophi, & D. Thom. Sed adhuc res est dubia, vulgo enim dicitur aggregatum qualitatum ex ipsis qualitatibus resultare, & iuxta hunc loquendi modum, potest dici gravitatem, & levitatem resultare ex primis qualitatibus, & non distinguere ab illarum temperatura, seu ab illarum aggregato. Alio modo proprius dicentur gravitas, & levitas resultare ex primis qualitatibus, & ex illarum commixtione, si ab ipsis simul sumptis distinguantur tanquam qualitates speciales procedentes à primarum temperamento eo modo, quo procedunt albe-

do, & sapor. In hunc sensum Patres Conimbric. Aristotelem interpretantur, qui asserunt loco supra citato gravitatem, & levitatem non immediatè procedere ex primis qualitatibus, sed interuentu raritatis, & densitatis, ita tradunt sensisse Philosophum 4. Physic. c. 9. text. 37. Neque adhuc horum, qui sentiunt gravitatem, & levitatem procedere ex primarum temperamento, & ab illis etiam simul sumptis distinguere, vna mens est, fert enim communis inter hos sententia gravitatem, & levitatem esse qualitates specie distinctas, & inter se oppositas sicuti albedo, & nigredo, cui se opponunt recentiores asserentes gravitatem, & levitatem tantum distinguere penes magis, & minus, ita ut eadem qualitas cum est intensius gravior vocetur, & sit principium motus deorsum, & cum est remissa dicatur levitas, & sit principium motus sursum. Hæc ratione asserunt neoterici isti, terram petere esse sub omnibus elementis quia qualitatem hanc habet summè intensam, & aquam petere esse sub aere, & igne, & non sub terris, sed supra illam, quia habet qualitatem hanc intensiorem, quam habent eandem, aer, & ignis, & remissionem quam terra eadem proportionem philosophantur de aere, qui petit esse supra aquam, & infra ignem propter qualitatem quam habet intensiorem qualitate simili ignis, & remissionem qualitate simili aquæ. Vltimò iuxta hanc dicendi modum ignis est summè levis, qualitatem habet summè remissionem inter qualitates omnes similes, quibus gaudent alia elementa. Modus iste dicendi toto cælo aberat, ut ostendam, quem inuenisse iactitant recentiores isti, sed vanè, quia iam diu illum improbauit Hurtad. supra, §. 1. ubi dixit gravitatem, & levitatem non differre penes maiorem, aut minorem intensiorem.

Vallesius lib. de sacra Philosophiâ capite 48. & lib. 1. Controv. cap. 3. & Arriaga disputat. 4. sect. 5. subsect. 1. omnia omnibus dicendi modis supra adductis dixere gravitatem, & levitatem non esse accidentia superaddita substantiis, sed identificari cum formis substantialibus ipsorum corporum gravium, & leuium, ita ut ipsa forma per se ipsam principium sit immediatum motus deorsum, & in corpore leui motus sursum. Probat Vallesius conclusionem traditam, si gravitas, & levitas essent accidentia distincta, convenirent corporibus absolute in ordine ad se in certa, & determinata intensione, sicuti competit calor, & frigiditas cuicumque corpori, sed gravitas, & levitas non ita subiecto conveniunt, sed respectivè, & in ordine ad aliud, ergo non sunt accidentia superaddita. Minorem probat Vallesius, si gravitas & levitas absolute convenirent subiectis, eodem modo illis convenirent respectu cuiusvis mediij atque respectu diversij mediij diverso modo convenirent, ergo non convenirent absolute. Patet minor in balance, in qua si ponatur libra auri, & argenti in medio neutra alteram detrahet, si tamen aquæ superponatur, libra auri aquis supernatat: ergo gravitas horum corporum absolute non est, sed respectiva ad medium, ergo non est accidens superadditum, quod respectu cuiusvis mediij absolutum esset. Ratio hæc nullius est momenti, quia ad distinctionem gravitatis, & levitatis à subiecto nihil præstat diversitas, quam habet respectu mediorum: eadem enim est difficultas, & eadem reddenda est ratio, cur ex duabus gravitatibus quædam corporis lignei, & alia corporis aurei mediâ aquâ submergatur vna, & alia supernatet, neque enim magis respectiva esset gravitas identificata cum substantia, quam illa, quæ à substantia, distinguatur, & sicuti gravitas superaddita esset in determinato gradu, ita gravitas identificata cum substantia semper esset eadem, & eiusdem virtutis, & æquè propenderet in centrum, imò si gravitas est superaddita potest recipere magis & minus, intendi, & remitti, & gravitas identificata cum substantia semper eadem immobilis necessariò perseverat.

Ut rem solvam, præmitto tanquam certum libram ferri positam in hac lance numquam præponderare libram ligni positam in altera, neque aliquando ex duabus gravitatibus quantumvis differant corpora gravia, & levia, sicuti differunt ferrum, & lignum, cuiusvis conditionis sit medium numquam vnam alteri prævalere, cum enim posita balance super aquam, vna supernatet, & alia submergitur, illa quæ submergitur non detinet aliam ne submergatur, sed ideo ista submergitur, quia vincit resistentiam aquæ, & illa supernatet, quia similem aquæ resistentiam vincere non potest. Quod si necessum esset lancem illam attolli, ut hæc submergeretur, veroque

esset immobilis, vt contingit quando trutina ita est opposita, & loco superiori affixa, vt tantum possit simul attingere vtraque lanx superficiem extremam aquæ. Ex his constat ad præsentem difficultatem tantum desiderari rationem propter quam ferrum (idem tene de aliis corporibus) & non lignum submergitur aquis. Disparitas sumenda est ex poris aëre repletis, quos in se lignum continet, partes enim aëris in illis contentæ natura sua leues sunt, & petunt esse supra aquam, & ita resistunt motui, ex vi cuius submergantur aquis; ferrum verò, & alia corpora densa pauciores habent poros, quibus detineatur aër, qui leuitet, & resistat esse sub aquis. Pater Arriaga eò solum negat gravitatem, & leuitatem, quia nullum est fundamentum concedendi has potentias distinctas à forma substantiali, & ita de illis philosophandum est, sicuti de reliquis potentiis viuientium, quas nunquam sine fundamento distinguimus. Fundamentum hoc coarctat ratio, quæ probabo gravitatem, & leuitatem à formis substantialibus distinguenda esse.

5 Oppositam sententiam videlicet gravitatem, & leuitatem distingui à substantia, sic Petrus Garcia intendit probare. Si grauitas, & leuitas non distinguerentur à substantia, sequeretur eadem prorsus celeritate moueri deorsum corpus paruum quæ mouetur magnum, cuius oppositum docuit Aristot. 4. de celo c. 5. & manifesta monstrat experientia, quæ probatur: eadem celeritate aqua parua, aut magnæ quantitatis calefacta reducit se in pristinum frigiditatem, neque est vnde oppositum contingat, neque ex alio capite id accidit, nisi quia parua, & magna aqua per se ipsam reducit in pristinum frigiditatem; ergo si lapis paruus, aut magnus per se ipsum deorsum descenderet, æquali velocitate vterque descenderet, neque aliud discrimen potest assignari ratione cuius lapides magnitudine inæquales inæqualiter descendat, & aquæ calefactæ inæquales magnitudine æqualiter frigeant.

6 Mihi certum est aquæ cito in frigiditatem innatam se restituere exiguum, atque magnam aquam, verumtamen experientia admissa ex alio capite illius ratio petenda est, neque discrimen assignatum in præcedenti argumento ad rem facit, quod sic ostendo. Si grauitas est accidens superadditum diffusum est per totum subiectum: ergo quo subiectum est maius, grauitas extensius maior erit, & plures habebit partes similes, & quo subiectum est magis extensum plures partes habebit substantiæ, partes enim substantiæ diuisibiles, & partes grauitatis, & cuiusvis accidentis superadditi inter se commensurantur: ergo, sicuti, quo substantia est magis extensa, est magis virtutis illi inherens, ita est magis eiusdem substantiæ, & virtutis cum illa identificata: ergo siue grauitas sit accidens superadditum, siue distinctum semper remanet eadem difficultas, quomodo substantia maior per se ipsam productiua non celerius effectum, quam minor, sed tantum maiorem extensius producat, & grauitas superaddita extensius, maior non solum maiorem extensius, sed etiam maiori cum velocitate effectum producat. Respondet Garcia diuersam esse rationem, quia iuxta sententiam Philosophorum, qui probabiliter sentiunt, quo virtus actiua est in maiori quantitate, celerius agit, & sic celerius mouet, tamen nullus dixit, quo substantia est cum maiori quantitate celerius frige fieri: Ratio hæc difficultatem non soluit, sed premit, quia si ex Aristot. quo maior est virtus celerius producit effectum, quo maior est aqua, quæ per se ipsam frigit, maior est virtus productiua frigiditatis: ergo celerius debet produci frigiditas.

7 Ad difficultatem explanandam aduertere oportet aquam calefactam restituentem se in pristinum frigiditatem tantum agere in se ipsam, lapidem deorsum descendentem non solum agere in se ipsum producendo propriam præsentiam, sed in passum approximatum, & verbi gratia, in aerem expellendum ab spatio quod mobile motu proprio percurrit. Ex hoc capite optima discriminis ratio redditur, aqua enim calefacta, quo extensior est extensior effectum debet producere, & contrarium magis extensum debellare, vnde eadem proportionem, quo crescit extensius virtus aquæ crescit extensius effectus producendus, & contrarium expugnandum, & ita sicuti non citius duo homines duos vincunt homines quam vnus homo hominem alium, ita non citius duplex pars aquæ duplicem partem frigiditatis producit, & duplicem aliam caloris expellit, quam vna pars aquæ partem vnā

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

frigiditatis producit, & aliam frigiditatis expellit. Adde partes aquæ aquæ calefactas per simplicem emanationem se restituere in suam frigiditatem, quia pars hæc aliam propinquam adiuvet ad suam frigiditatem producendam, neque per modum vnus principij concurrant ad producendam frigiditatem in altera, sed quælibet propriam frigiditatem producit, quia eo ipso quod partes aquæ sint æquæ calefactæ sunt æquæ frigide, & similes in frigiditate, simile autem in simile non agit, ex quo fit non citius plures partes propriam frigiditatem acquirere, quam illam acquireret pars aquæ separata, cum separata, & vnita ipsa sola concurrat eodem modo ad propriam frigiditatem producendam. Iam si lapidem deorsum descendentem respectu proprii motus, & effectus quem in se producit, inspicimus ex hoc capite præcisè eodem modo se habet ac aqua respectu suæ frigiditatis adquirendæ, quia quo maior est lapis, maior est præsentia producenda, & quælibet pars lapidis suam propriam producit præsentiam. Si verò consideretur virtus lapidis siue identificata siue distincta à substantia lapidis respectu effectus, quem producit in passu propinquo, longe aliter se habet. Quia omnes partes lapidis per modum vnus indiuisibilis principij concurrunt ad effectum producendum in qualibet parte aëris, & ita quo plures sunt partes lapidis celerius, & intensiorem effectum producant in aëre, & ita citius aerem propinquum mouet illiusque vincunt resistentiam, quæ retardat motum lapidis, ex quo fit citius posse contrarium vinci, & lapidem ipsum moueri, & ex hoc capite optima & adæquata disparitatis ratio posset desumi. Accedit quod non ex eo quod crescat lapis, & cum illo virtus, quæ resistentiam corporis contingit vincere debet, eadem proportionem crescere resistentiam passu contrarij, quantumvis lapis crescat secundum profunditatem, si non crescit secundum superficiem infimam, per quam tangit aerem in hoc instanti remouendum, vt in hoc instanti moueatur, nihilo crescit resistentia contrarij in hoc instanti vincendi vt in hoc instanti moueatur, licet crescat virtus quæ resistentia passu expugnanda est. Res est manifesta. Pone corpus graue cuius superficies immediate attingens aerem immediate sub illo contentum sit vndique palmaris, quod in his quatuor temporis instantibus mouetur versus terram, per quatuor indiuisibilia spatij versus centrum: corpus hoc siue altitudinem habet duorum siue quatuor palmorum eandem resistentiam debet vincere in illa mensura, in quo mouetur per illa quatuor indiuisibilia spatij, quia easdem partes aëris debet expellere: ergo ex altitudine, seu profunditate huius corporis non crescit resistentia aeris ad motum faciendum per illa quatuor indiuisibilia versus centrum, sed sic est, quod crescit virtus, quæ resistentiam hanc est victura, quia aër non solum expellitur à partibus corporis, quæ in illius spatium succedunt, sed ab omnibus etiam superioribus, omnes enim per modum vnus producant impulsu in aëre remouendo: ergo crescente lapide, qui se mouet secundum profunditatem semper crescit virtus quæ vincenda est resistentia passu, non tamen crescit resistentia passu, nisi quatenus mobile crescit secundum superficiem illam immediate tangentem aerem contentum sub corpore mobili.

8 Ex his rationem facile percipies, cur tabula, & quodlibet aliud corpus expansum tardius mouetur, cum illius expansio, dum mouetur, respicit centrum, & secundum totam suam planitiem aliam æqualem aëris planitiem remouet, & velocius quando superficies planæ latera aëris respiciunt, & tantum per partem extensam aerem offendit, quia cum sic cadit, potiores aëris partes pluribus partibus corporis, quas supra se habent impetuntur, quando verò primo modo mouentur; quælibet pars aëris remouenda potiores partes aeris quibus vincatur, supra se habet, quælibet enim pars aëris existit in medio, per quod fit motus, illis tantum partibus aëris quas directè supra se habet impetitur, vt à propria sede demouetur. Ex hoc capite optimum discrimen desumitur propter quod crescente profunditate corporis mobilis crescat velocitas motus localis, cum crescat virtus contrarij vincendi, & non crescat contrarij, neque huius resistentia, & crescere aqua calida non crescat velocitas motus alterationis, quia eo ipso quod maior sit aqua calida restituens se in pristinum frigiditatem crescit necessariò qualitas expellenda, & cum ipsa resistentia innata eidem qualitati, quæ se in-

T t 2 tendit

tendit in subiecto extraneo tueri. Probat alij grauitatem, & leuitatem esse qualitates, quia sensu tactus percipiuntur. Huic argumento recte respondet Arriaga grauitatem, & leuitatem non in se ipsis tactu sentiri, qui tantum percipit impulsu ab illis productum, ex quo intellectus grauitatem infert per discursum, quia si ego manum supponam fornicem, illius grauitatem non sentio, ex eo tantum quod aliunde sustentatur, & manui non imprimit impulsu, vt moueatur.

9 Recentes illi, qui asserunt grauitatem, & leuitatem tantum differre penes magis & minus, eo tantum nituntur fundamento, quod existiment rem ita posse sine multiplici qualitate, & earum oppositione componi.

§. II.

Propria sententia.

10 **PRIMA CONCLUSIO:** Grauitas & leuitas non identificantur cum substantia. Probat hanc conclusio ex accidentibus Eucharisticis: destructa substantia in hostia consecrata grauitant, & innato pondere deorsum descendunt, ergo remanet grauitas in his accidentibus: ergo separatur a substantia: ergo ab illa distinguitur. Communis solutio est in accidentibus Eucharisticis nullam manere grauitatem, neque principium aliquod motus deorsum, sed Deum effectiue mouere illa accidentia eo modo quo mouerentur, si ibi esset grauitas identificata cum substantia, ne ratione naturali notum fiat mysterium Eucharisticum, quod merito nostrae fidei alta Dei prouidentia reseruauit. Neque ideo, ait Arriaga, multiplicentur miracula, potius iuxta hunc dicendi modum, quoddam aufertur miraculum, videlicet grauitatem, quae sit accedens, & substantiae affectio, existere sine subiecto, & sine substantia, quam afficiat. Neque ad veritatem mysterij Eucharistici sincerè defendendam, magis refert hac, vel illa ratione, philosophari, tantum enim fide nobis tenendum est in hostia consecrata desinere esse substantiam panis, & reliqua accidentia superaddita eidem substantiae (mirro praesentia substantiae, etsi quos alios modos proprios habeat superadditos, ibi permanere) quae verò accidentia superaddita substantiae conueniant, vel non, quae verò affectiones substantiae cum illa identificentur, negotium est purè philosophicum ad veritatem mysterij nullatenus spectans. Solutio haec satis probabilis est, verumtamen magis feror in partem, quae negat Deum perpetuo miraculose mouere accidentia Eucharistica, vt celet mysterium, nulla enim ratione de hoc miraculo nobis constat, neque vnquam illud Patres, qui soletter mysterium hoc fidei lumine inspicere, egregieque illius supra naturam excellentiam commendauerunt, talis meminere miraculi, communisque ferè omnium Philosophorum, & Theologorum sententia ne frequentia alia miracula concedat in productione accidentium, quae speciebus consecratis superueniunt, quantitatem superadditam admittit, ex qua tanquam ex subiecto communiter educantur, ne miraculosa creatio in cuiusvis accidentis productione concedatur. Neque verum est, quod ait Arriaga in sua sententia miraculum vitari, quod aliorum sententia concedere teneatur, quia grauitas, etiamsi distinguatur a substantia, in multorum sententia non distinguitur a temperamento primarum qualitatum, & etiamsi distinguatur, naturaliter conseruatur educta ex quantitate, sicuti naturaliter educitur nouus calor ex quantitate Eucharistica, sine substantia existente, non enim speciale miraculum est quodlibet accedens sine substantia conseruari, supposito miraculo, quo quantitas sine subiecto conseruatur.

11 Eandem conclusionem efficacius probo: grauitas, & leuitas non identificantur cum materia vt perspicuum est, eadem enim materia sub hac forma grauitat, & sub illa leuitat: non identificatur cum forma: ergo est quid distinctum a materia, & forma, & consequenter a toto composito, nullus enim dicit identificari cum vnione, quae tantum superest in composito identificato cum materia, forma, & vnione. Grauitatem non identificari cum forma compositi grauis patet in homine, cuius forma spiritalis est, & per se ipsam non grauitat, grauitaret autem si secum haberet identificatam grauitatem. Respondet Arriaga, idem argumentum fieri posse de potentia visiva, & nutritiua, & specialem difficultatem in hac materia non habere, quia sicuti diximus animam rationalem habere potentiam visivam identificatam secum, & non posse in se ipsa visionem

producere, dum est separata a materia, neque in illo tantum videntem constitui, sic dicere possumus habere secum identificatam grauitatem, quae est potentia locomotiva, & non posse in statu separationis motum deorsum, qui est proprius effectus grauitatis producere, neque se ipsam in illo statu innata grauitate mouere, quia motus iste, sicuti visio dependet a materia, & ab aliis accidentibus materiae inhererentibus. Difficultatem non fugit Arriaga est enim diuersa ratio de grauitate, & de potentia visiva, haec enim productiua est visionis, quae est accedens corporeum, non potens educi ex subiecto spiritali, neque produci sine concursu specierum, quae in materiali subiecto recipi debent, ac proinde actio productiua visionis ex natura sua supponit subiectum materiale, ex quo educatur, & in quo recipiantur alia principia, videlicet species, a quibus dependet, & hinc fit non posse dari visionem sine materia, neque produci a forma in separationis statu, terminus verò producendus a grauitate tantum est praesentia localis rei grauis, actio a grauitate procedens tantum est motus localis, ex vi cuius producit hanc praesentiam, sed praesentia localis animae, neque actio productiua illius ex nullo capite indiget subiecto materiali: sed optimè ex ipsa anima educitur, neque principium aliquod excogitari potest, ratione cuius indigeat materia, sicuti innumera reperiuntur in nutritione, & in aliis actionibus vitalibus: ergo si anima separata habet hanc potentiam locomotiuam, cum ipsa sit necessaria, & nulla ratione subdita imperio voluntatis, necessario reducitur ad actum, & anima separata grauitate cum illa identificata deorsum naturaliter in separationis statu descendit. Confirmatur: Principium productiuum non dependet in operari ab illo, a quo terminus producendus non dependet in instanti, in quo fit, neque in vterioribus, sed praesentia, quam acquireret anima motu deorsum nullo modo penderet a materia, neque ab aliis accidentibus, si illius principium productiuum tantum esset anima: ergo anima absoluta a materia, & reliquis omnibus accidentibus corporeis moueretur motu deorsum, si secum haberet identificatam grauitatem, quae est principium per se ad talem motum determinatum. Neque dici potest grauitatem identificatam cum anima immediate, & per se ordinari ad motum materiae cui vnitur, & non ad motum ipsius animae, quia grauitas illud per se mouet, quod per se graue constituit, idem enim est graue, ac propendens in motum deorsum, sed grauitas identificata cum anima primo, & per se constituit grauem ipsam animam: ergo primo, & per se illam debet mouere.

12 Fateor rationem hanc tantum immediate in hominem euincere, cuius forma spiritalis est, verumtamen ex homine argumentum conficitur ad probandum eodem modo contingere in aliis compositis, si enim in homine datur grauitas distincta ab illius substantia, saltem concluditur in reliquis compositis ex se possibile esse grauitatem distinctam, a qua motus deorsum procedat. Deinde si in homine non distinguitur grauitas a temperamento primarum qualitatum, sic etiam manifestè conuenit temperamento primarum qualitatum sufficere ad constituendum corpus graue, & superflue poni grauitatem accidentalem identificatam cum substantia. Demum si in homine grauitas accidentalis resultat ex temperamento primarum qualitatum, eadem resultabit in aliis compositis, & omnia grauitate accidentali, & superaddita graui constituantur, duplicemque grauitatem habebunt, substantialem vnā, accidentalem aliam, si formae substantiales illorum grauitatem habent identificatam. Alia ratio desumitur ad eandem conclusionem probandam ex vaporibus, & exhalationibus terrae, quae secundum substantiam non distinguuntur a terra, & aqua, & tamen sunt leues, in quibus apparet separata grauitas ab aqua, & terrae formis, quod signum est euidentis distinctionis, verumtamen hac ratione iam vix ad tertiam conclusionem probandam, qua praecedens magis stabilietur.

13 **SECVNDA CONCLUSIO.** Grauitas, & leuitas non distinguuntur a primis qualitibus permixtis. Ratio est: nullum est fundamentum, neque vlla ratio, ad concedendas qualitates distinctas a primis, quae sint principium motus sursum, & deorsum: ergo primis qualitibus possunt hi motus tribui absque aliarum qualitatum multiplicatione. Confirmatur: si darentur grauitas, & leuitas qualitates speciales, haec deberent oriri a temperamento qualitatum, vt probabo conclusione 3. ergo ab eodem potest

oriri motus deorsum, aut motus sursum, cur enim qualitates primæ, quæ dicuntur producere specialem qualitatem, quæ sit principium motus deorsum, non poterunt dici principia ipsius motus deorsum immediate productiua; quodve fundamentum reperiri potest ad dicendum motum non produci immediate à primis qualitatibus, sed ab alia qualitate intermedia? Dixi gravitatem & leuitatem non distinguui à primis qualitatibus permixtis, quod non ita intelligi, ut existimes gravitatem, aut leuitatē necessariò inuoluerē temperamētum quatuor qualitatum, quodlibet enim elementum duplici tantum gaudet qualitate, & tamen omnia leuitate, gravitateque gaudent. Imò in mixto graui, in quod fluunt omnes quatuor primæ qualitates, existimo non omnes per se conducere ad motum deorsum, sed quādam intendere motum sursum, & alias motum deorsum, in quibus illæ prævalent, quæ intensiores, & efficaciores sunt, v.g. frigiditas intendit corpus deorsum mouere, calor illud intendit mouere sursum, præualeat frigiditas in calorem, quia intensior, & absolute corpus graue denominatur, illiusque grauitas taxatur mensurā omnium qualitatum, quādam, quia per se conatur motum deorsum, aliarum quia ratione ipsarum non crescit conatus ad motum deorsum accretione seu intensione qualitatum, quæ per se illum intendunt.

14 Illud quod ex Aristotele docent Conimbricæ, videlicet gravitatem, & leuitatem oriri non solum ex primis qualitatibus commixtis, sed ex raritate & densitate, sic iuxta mea principia interpretor. Corpora rara habent peregrina corpuscula intromissa, quorum plerique sunt aerea, hæc natura sua leuia sunt, & intendunt sursum corpus mouere, cuius conatus aliquantulum retardat ab actione seu motu conatum, quem habent qualitates corpori innatæ, quibus deorsum mouetur, & hac ratione licet in re rarum, & densum sit æquē graue, minus graue apparet, dum est rarum, non quia minorem conatū habeat ad motum deorsum, sed quia illum habet aliquantulum impeditū opposito conatu, quem aerea corpuscula intromissa exhibent, & ita minorem effectum producit, hoc est remissioem impulsū in corpore, quod occupat spatium, per quod dirigendus est motus, & hic tardior euadit, quod non contingeret, si mobile densum esset, nullaque includeret corpuscula leuitantia, quibus suus motus retardaretur. In opposita sententia, quæ plus materię concedit in eadem mensura corporis densi, quam rari, potest dici palmum corporis densi plus habere grauitatis quam habet palmus corporis rari, quia habet plus materię, & consequenter plus qualitates materię inherentes, facta tamen comparatione non inter extensiones æquales corporis rari, & densi sub quibus est magna inæqualitas partium entitatis, & secundum numerum, sed facta comparatione inter partes numero æquales secundum substantiam, & inter easdem numero ratiōfactas, & condensatas æquē graue fore corpus constans partibus raris, ac corpus densis partibus constitutum. Hæc ita componi possent nihil tamen prohiberet dici gravitatem specialem per se oriri à densitate, & leuitatem à raritate, si grauitas & leuitas, raritas, & densitas, speciales essent qualitates. Quid verò dicendū esse difficile erit definire, utrumque distictē poterit positū impugnari, & neutrum poterit positū fundamento suaderi, quia in his tota ratio ex experientia est sumenda, & hæc tantum non potest docere corpora densiora esse grauiora, an verò grauitas oriatur ex densitate tanquam ex principio, an verò immediate ex illis qualitatibus, à quibus oritur densitas, ita ut densitas, & grauitas concomitantur ab eodem oriatur principio, res est quæ omnem experientiam subterfugit.

15 TERTIA CONCLUSIO. In sententia, quæ gravitatem, & leuitatem, in qualitatibus specialibus constituit, hæc non oriuntur immediate à formis substantialibus, sed à primis qualitatibus, in quibus nos constituimus gravitatem formalem. Probo hanc conclusionem: aqua, & vapor, qui ex aqua vi caloris extrahitur, retinent eandem formam, & tamen aqua est grauis, & vapor leuis: ergo grauitas, & leon proveniunt immediate à forma, sed à qualitatibus, siquidem permanente eadem forma, & variis qualitatibus corpus, quod antea grauitabatur, postea leuitat. Respondetis: eandem formas cum his qualitatibus, quæ se habent tanquam conditiones producere gravitatem, & cum illis producere leuitatem: sed eadem causa, v.g. Sol cū his dispositionibus tenentibus se ex parte materię producit hanc substantialem formam, & cum illis formā aliam

specie distinctam producit. Contra hanc solutionem oppono nullum apparere conditionis genus, quod possint habere primæ qualitates respectu grauitatis, vel leuitatis producendæ, si grauitas, & leuitas speciales sunt qualitates, & effectiue procedunt tantum à forma substantiali. Exemplum ad rem non est, quia formæ substantiales supponunt ex parte materię certas dispositiones, & ita forma specie distincta distinctas supponit, ad quarum exigentiam producit forma huius speciei distincta ab omnibus aliis, grauitas autem, & leuitas, si qualitates sunt speciales, nullas supponent dispositiones, nulla enim qualitas supponit ex parte subiecti qualitates alias, à quibus non effectiue, sed dispositiue dependeat. Ex hac disparitatis ratione argumentum desumo ad hanc solutionem impugnandam. Nulla datur forma substantialis, quæ producat in se potentiam aliquam, seu principium operarium, ex natura sua permanens, & debitum à primo instanti generationis, quæ talem qualitatem, seu potentiam producat dependenter ab aliis qualitatibus tanquam à conditionibus: ergo sine fundamento dicitur formas substantiales producere gravitatem, & leuitatem qualitates speciales dependenter à primis qualitatibus tanquam à conditionibus.

16 QUARTA CONCLUSIO. Si grauitas, & leuitas speciales sunt qualitates distinctæ à primis, inter se distinguuntur, non solum secundum magis, & minus, sed secundum naturam specificam eo modo, quo distinguuntur calor, & frigus, albedo, & nigredo. Hic dicendi modus sic posset intelligi, ut omnibus elementis idem centrum, in quod per se tendant assignetur, & sicuti terra, & aqua idem centrum respiciunt, tamen aqua descendit sub terra, quia fortius petit in centrum, sic aqua, aer, & ignis in idem centrum peterent, verum tamen aqua esset sub aere, quia media qualitate intensiori, & sic maiori impetu & conatu tenderet in centrum, & aer sub igne, quia maiori vi, & intensiori qualitate, quam ignis tenderet in centrum, quem dicendi modum, haud obscure tradunt recentes patrones sententiæ cui nostra conclusio contradictoriè opponitur. Sententia hæc in hoc sensu tradita ab omni veritatis specie aliena est, ex illa enim infertur manifestè ignem per se non intendere moveri sursum, sed de facto ascendere, quia reliqua elementa fortius illo petunt ad terræ centrum descendere, & ita de facto descendunt, & ponuntur sub igne, qui impeditur aliis elementis remanet in superiori loco, sicuti aqua impedita grauiori terræ remanet supra terram, etiam si ipsa petat ex sua natura esse in centro, quod terra occupat. Infertur etiam motum ignis deorsum non esse naturalem, sed violentum, quia non ordinatur in proprium centrum, neque per hunc motum accedit ignis ad centrum, quod exigit, sed potius ab illo recedit, non motus à se, sed motus virtute aeris, quæ vincit virtutem ignis, & ita ex vi illius aer constituitur sub igne, & hic remanet in eminentiori loco, sicuti cum corpus terreum ponitur supra aquam statim descendit, & ascendit aqua, quæ manet supra illud non motu naturali, sed violento. Dicere autē motum ignis sursum violentū, esse insanum est. Quia enim ratione ignis motu violento velocissimè ciceretur, quæ ratione, quo intensior esset ignis velocius maiori que conatu ascenderet, cum potius, si motus ille violentus esset, quo ignis esset magis exiguus, facilius vinceretur gravitate aliorum elementorum, & consequenter velocius deberet ascendere.

17 Demum quomodolibet intelligatur sententia omnino est à veritate aliena, quia si grauitas, & leuitas tantum differrent, penes magis & minus, utriusque exigentia, quoad substantiam, & quoad modum esset eiusdem rationis, & differret penes magis & minus, quia minori, maiori impetu secundum maiorem, & minorem intensiōem eundem effectum eadem ratione producendum, maiori minoriue velocitate, & intensiōe, si intensiōis esset capax, utraque exigeret. Secundò, si ignis propria vi, & interno conatu ascendit sursum, quod negare nefas est, in bona Philosophia, quomodo intelligi poterit velocius ascendere, quo minus habet virtutis, seu qualitatis, cuius virtute ascendit, & maiorem velocitatem motus, maioremque impulsū aliis corporibus impressum, ut igni ascendenti motum præstent, oriri ex maiori remissione, hoc est, ex maiori negatione virtutis eiusdem rationis, cum illa, cuius vi ignis de facto mouetur. Secundò ignis qui tribus gradibus qualitatis naturaliter sursum ascendit, cur tribus aliis gradibus eiusdem rationis prioribus adiunctis ab illo motu deliteret, & motum alium deorsum intenderet? quomodo enim

augmentum virtutis, à qua effectus procedit poterit effectum impedire, & alium oppositum producere? Hoc renuit omnis bona philosophia, & quælibet mediocriter ordinata apprehensio.

- 18 Dicunt aduersarij eundem impulsu posse esse principium motus sursum, & motus deorsum, ita eadem ratione posse eandem qualitatem esse principium motus deorsum in terra, & motus sursum in igne. Ad rem non est prædicta instantia, non enim doctrinam traditam impugno, ex eo quod non possint ab eodem principio motus diuersi & oppositi procedere, sed quia intelligi nequit ab hac virtute in hac intensiōis mensura procedere hunc effectum, & ab eadem in alia maiori non posse hunc effectum provenire, sed alium oppositum producendum, quia effectus ille, v.g. motus sursum non poterat procedere ab hac qualitate intensi ultra tot gradus, sed ita procedat ab hac, ut quo magis remitteretur virtus, citius & intensior produceretur effectus, quod omnino est imperceptibile, & quidquam aliud simili in impulsu non ostenditur. Quia, qui asserunt eundem impulsu esse principium motus sursum, & deorsum, sub eadem intensiōe indiuisibiliter sumpta asserunt posse esse principium vtriusque motus, & non negant impulsu, qui sub hac exigua intensiōe est principium huius motus, posse esse principium eiusdem sub quacunque alia maiori, sed affirmant eundem impulsu sub eadem indiuisibili intensiōis mensura diuersis conditionibus obfistentis, vel proicientis determinatum posse esse principium diuersorum motuum, quia idemmet secundum essentiam, & intensiōem indifferens est ad hunc motum deorsum, vel illum sursum producendum.

- 19 QUINTA CONCLUSIO. Si grauitas, & leuitas essent accidentia specialia specie distincta, adhuc certum non esset, an immediatè in se ipsis vna expelleret aliam, sicuti mutuo expelluntur calor, & frigus, & alia qualitates contrarie. Probo: si ex aliquo capite contrarietas harum qualitatum deduceretur maximè, quia ordinantur ad motus impossibiles, hoc autem rem non probat, quia grauitas, & impulsus, quo mouetur corpus deorsum, ordinantur ad motus oppositos, & tamen non mutuo expelluntur, neque impulsus habet contrariam formam expellentem, ut probaui Controuers. 20. Physic. Punct. 3. ergo ex hoc capite non inferitur contrarietas harum qualitatum, possent enim vtrique in eodem subiecto recipi, & illa quæ esset intensior, seu maioris virtutis corpus mouere contra alterius propensionem. Sic in intellectu componuntur species ex se productiue assensuum in obiecta contradicentia, & apprehensiones, quæ in hos assensus inclinabant, & intellectus determinatur ad hunc assensum, ex vi harum specierum, & huius apprehensionis, quæ euidentius proponebat obiectum.

§. III.

Argumenta soluta.

- 20 Obicit Arriaga contra conclusionem, qua diximus grauitatem, & leuitatem non distingui à primis qualitatibus. Accidentia tantum petunt esse in loco, vbi est subiectum, neque petunt spatium distinctum ab illo, quod habet subiectum: ergo non potest consistere grauitas, aut leuitas, ex vi quarum mouetur corpus in aggregato qualitatibus. Antecedens probat experientia lucis, & aliorum accidentium, quæ comitatur quodcumque corpus. Hoc argumentum, quod adducit Arriaga contra opinionem, quæ grauitatem, & leuitatem constituit in aggregato accidentium, posset etiam adducere contra illos, qui asserunt grauitatem & leuitatem qualitates esse speciales, sed æquè inutiliter, ut constabit ex solutione, quam iam subiicio, Resp. omnia accidentia exigere non separari localiter à subiecto, cui insunt, quia illa, quæ virtutem non habent mouendi corpus, ad motum corporis necessariò mouentur, illa verò quæ corpus mouent sicuti grauitas, & leuitas, petunt non separari localiter à subiecto, quia non possunt subiectum mouere, & permanere immobilia, sed petunt necessariò moueri simul cum eodem subiecto, quod mouent, & hac ratione petunt non separari à subiecto, æquè enim est inseparabilis à subiecto lux, quæ nequit subiectum mouere, & non potest, dum illud mouetur, non cum illo moueri, & quodlibet aliud accidens, siue distinctum, siue indistinctum à primis qualitatibus, quod potest mouere corpus, ea tamen conditione, ut simul cum illo moueatur, & non

potest subiecto moto, cum illo necessariò non moueri.

Obicit secundò: Si grauitas, & leuitas consistenter in aggregato primarum qualitatum, ignis & terra non summe opponeretur in grauitate, & leuitate, quia non summe opponuntur in qualitatibus, conueniunt enim in siccitate, ergo grauitas, & leuitas non consistit in aggregato qualitatibus. Respondeo corpus illud dici grauius, quod maiori conatu, seu maiori impetu mouetur, quæ motus indiuisibiliter provenit à qualitatibus diuersis, quæ dicuntur vnam efficere grauitatem, & hanc posse esse summe oppositam cum leuitate, etiam si qualitates seorsum sumptæ non summe opponantur, potest enim harum aggregatum summe opponi cum aggregato illarum in ordine ad motus, quos intendunt aggregata, etiam si entitatiue secundum se non summe opponantur, possunt enim oriri effectus summe oppositi à principiis secundum se non summe oppositis, præcipue, quando principium cuiusque effectus, est si vnum principium per se influens, entitatiue non est vnum per se, sed quoddam aggregatum per accidens.

Obicit tertio idem Arriaga: si grauitas, aut leuitas consistenter in aggregato primarum qualitatum, eo ipso quod aggregatum esset diuersum, esset diuersa grauitas: & leuitas: sed qualiter qualitate variata variatur aggregatum, ergo variaretur grauitas, & leuitas. Sed sic est, quod etiam si varietur vna vel altera qualitas manet eadem grauitas, & leuitas, ut videre est in ferro, quod æquè graue est dum est frigidum, & dum est candens, & valde intense calidum, ergo grauitas, & leuitas non consistit in aggregato qualitatibus. Huic argumento, quamcumque amplectaris sententiam respondere teneris, si enim dicas grauitatem, & leuitatem esse speciales qualitates ortas ex aggregato qualitatibus, eadè te premit difficultas, teneris enim rationem reddere, cur ex diuerso aggregato, quod est dum ferrum est frigidum, & dum postea igni applicatum ingentem calorem concipit, oriatur eadè grauitas. Si cum Arriaga dicas motum sursum, & deorsum oriri immediatè à formis substantialibus, saltem debes dicere, quod tradit Arriaga, videlicet eandem formam cum his accidentibus producere motum deorsum, ut respondeas argumento, delumpto ex aqua, & vapore, in quibus est eadem forma, & aqua mouetur deorsum, & vapor sursum. Respondeo hunc motum deorsum cum hoc impetu oriri ab hoc aggregato qualitatibus, & ab aliis quæ possunt esse intra certam latitudinem harum qualitatum, ita ut non maior motus, neque maiori impetu oriatur à calore ut quatuor, v.g. quàm à calore ut sex adiutorum eiusdem qualitatibus, & sic de aliis. Hac ratione idem provenit motus à ferro calido ut quatuor, & calido ut sex, & dicitur æquè graue, quia grauitatem à posteriori metimur per motum, & illa principia siue in se magis minusve intensa, grauitatem æqualem dicimus constituere, quæ æquè in motum propendunt. Hac doctrina tenemur vti respectu colorum, quos dicimus oriri ex aggregato qualitatibus, & nihilominus sæpe videmus corpus modo parum calidum, quod absolute frigidum vocamus, & postea valde calidum retinere semper eundem colorem.

Obicit quartò: Difficile posse percipi, cum grauitas sit passio formæ, & non dispositio ad illam, quomodo variatum sit temperamentum primarum qualitatum sufficienter ut mutata sit grauitas in leuitatem, & tamen non fuerit sufficienter mutatum pro forma substantiali, cuius per se est passio ea grauitas. Si difficultas hæc alicuius est momenti, in eadem coniectus est Arriaga, quod facile leuincam. Affirmat Arriaga eodem n. 85, vbi prædictam obiectionem adducit, quod etiam si grauitas sit identificata cum substantia nihilominus indigere certis accidentibus, ut actu possit grauitare, & corpus deorsum mouere, quibus deficientibus corpus graue virtutem non habet actu secundo conferuandi se in loco sibi debito, quod contingit in aqua ad vapores redacta, quæ virtutem non habet deorsum descendendi. Ex hac doctrina argumentor: Aqua intrinsecè per suam entitatè grauis seu potens se deorsum mouere, exigit ex natura sua accidentia illa necessaria ad motum, siue hæc passio appellatur, siue non: ergo intelligi non potest deficere accidentia, seu primas qualitates requiritas, tanquam conditiones, ut aqua se moueat deorsum, & oppositas aduenisse, & adhuc permanere qualitates requiritas ut dispositiones, ut subsistat forma. Quod libere percipit Arriaga posse deficere qualitates primas requiritas ut conditiones ad motum deorsum, & non deficere requiritas

requisitas vt dispositiones ad formam conseruationem, & aduenire oppositas sufficientes expellere alias, quæ erant conditiones ad motum, & non sufficientes expellere requisitas & sufficientes ad permanentiam formæ antiquæ, cur non percipiet posse deficere qualitates requisitas, vt possit permanere principium actuum motus deorsum, & adhuc permanere requisitas vt possit permanere forma antiqua, & aduenisse qualitates sufficientes, vt sint principium motus sursum, & vt expellant alias, quæ requirebantur, vt mouerent corpus deorsum, & non aduenisse qualitates sufficientes, vt ultimo disponant ad aliam formam, & vt expellant qualitates quæ sufficienter ad antiquam disponunt. Resp. ergo in latitudine qualitatum, quibus hæc forma substantialis, v.g. forma aquæ potest conseruari, repetiri quoddam aggregatum qualitatum, quod quaquam deorsum mouet, & dicitur grauitas, & aliud quod eandem sursum fert, & leuitas dicitur. Neque inde inferas aquam ex natura sua æquè esse indifferentem ad grauitatem, & leuitatem, quia aqua ex se petit illud aggregatum qualitatum ex vi cuius deorsum descenderet, & hac ratione ex se grauis dicitur, illud autem ex vi cuius ascenderet, non petit, sed tantum poterit cum illo compati, & sub illo, etsi cum aliqua violentia, sicut ex ista forma aquæ cum calore illi violento. Quomodo verò grauitas, & leuitas sint passio forme dicam postea.

24 Obiicies vltimò ex eodem Arriag. in viuientibus virtus locomotiva non distinguitur ab ipsa anima: ergo in non viuientibus, grauitas & leuitas, quæ sunt virtutes motiue ab illorum formis distinguende non sunt. Respondeo virtutem locomotiuam viuientium, quæ se progressiue mouet, non posse identificari cum primis qualitativis, quia motus procedens à virtute locomotiva viuētis subditus est actibus appetitus rationalis in homine, & appetitus sensitiui in brutis; motus autem procedens à quatuor qualitativis non subditur alicui actui elicito, neque grauitas, & leuitas obedit appetitus imperio, & ita necessum est dari virtutem locomotiuam in viuientibus distinctam à primis qualitativis quam dicimus identificari cum ipsa viuētis forma, seu cum ipsa anima. In non viuientibus autem grauitas, & leuitas possunt identificari cum primis qualitativis, & ita necessum non est has esse identificatas cum anima. Mitto rationes omnes, quibus probauimus grauitatem, & leuitatem distinguui à formis corporum grauium, & leuium à quibus optima fumetur disparitatis ratio ad nostram conclusionem defendendam.

§. IV.

Nonnulla corollaria.

25 Ex his inferitur grauitatem, & leui arem esse virtutes quasdam locomotiuas compactas ex conuento diuersarum qualitatum primarum, ex quibus fit vnum aggregatum per accidens, quod est principium effectuum, quod grauitati, & leuitati tribuimus. Effectus isti sunt motus sursum, atque deorsum, hic grauitati, ille leuitati competit. Præter hos effectus, qui primario grauitati, & leuitati cōpetunt, est alius qui potest dici secundarius respectu eorundem virtutum, videlicet impulsus productus in corpore replente spatium, per quod dirigendus est motus, corpus enim graue propria grauitate non solum se ipsum mouet, sed etiam impulsus imprimi corpori occupanti spatium, per quod suum intendit dirigere motum, vt relinquit spatium, quo non relictò, non mouetur corpus graue retardatum corpore occupante spatium motu acquirendum, quia graue mobile non potest se penetrare cum alio corpore, ac proinde neque moueri propria grauitate per spatium, à quo non pellit aliud corpus occupans tale spatium. Impulsus iste impressus corpori, vt spatium relinquit corpori graui intendenti se per illud moueri, dicitur effectus secundarius non quia immediate ab ipsa grauitate non procedat, neque quia supponat primarium effectum eo modo, quo expulsio formæ, quæ dicitur secundarius effectus, supponit informationem, seu totum constitutum tanquam effectum primarium, sæpe enim producit iste impulsus in corpore contiguo, quem secundarium effectum vocamus, & non producit motus corporis grauis, quem dicimus esse primarium effectum, vt patet in lapide immoto, qui

impulsus imprimi corpori supra quod est positus, sed dicitur secundarius, quia corpus graue quasi ex intensione se mouendi impulsus imprimi corpori occupanti spatium, per quod intendit se mouere, quod ex eo constat, quod non imprimi similem impulsus corporibus lateralibus, neque à parte superiori illi impossibilis, etiam si illis sit applicatum, sed tantum corpori quod impedit illius motum replendo spatium, per quod ex vi grauitatis motus intenditur.

26 Inferitur secundò: Corporibus aliquando inesse grauitatem innatam, & iuxta propriam ipsarum exigentiam aliquando aduentitiam, & violentam eo modo, quo calor violentus aquæ, quæ ab extrinseco calefit. Grauitas, & leuitas innata erit illa, quæ consistit in aggregato qualitatum, quas exigit natura corporis, quod graue dicitur, & violenta erit illa, quæ consistit in aggregato qualitatum, quarum aliquæ corpori quod dicitur graue violentæ sunt. (Idem de leuitate in omnibus intellige.) Grauitas innata passio poterit dici corporis grauis, eo modo quo dicitur passio temperamentum qualitatum, quod disponit ad formam substantialem, rectè enim eadem primæ qualitates possunt dici dispositiones ad formam substantialem, & passiones eiusdem, omnes enim asserunt calorem esse passionem formæ ignis, & dispositionem ad eandem formam. Grauitas aduentitia aut violenta nunquam dicitur passio corporis, quod dicitur graue, quia de ratione passionis est esse quid innatum & connaturale subiecto, cuius dicitur passio. Neque grauitas, aut leuitas dici possunt aliquando dispositio ad formam, nisi valde materialiter sumatur: grauitas enim dicit aggregatum qualitatum quatenus potens producere motum localem, & impulsus, sub qua ratione formaliter non disponit, sed quatenus subiectum informat, ita vt si ab illo aggregato mente præscindas totam rationem principij actiui motus, ex vi cuius dicitur grauitas, adhuc remanebit tota formalis ratio dispositionis ad aliam formam, ad quam tantum materialiter primo modo dicendi per se tanquam quid identificatum cum eisdem qualitativis spectat ea virtus productiua motus, & impulsus identificata cum qualitativis, quæ disponunt.

27 Infero etiam contra Arriag. subiect. 2. n. 89. & alios plures, grauitatem, & leuitatem non esse prædicata respectiua, ita vt corpus, quod respectu vnus graue est, respectu alius leue sit, vt vulgo dicitur de aqua, quæ à multis appellatur grauis respectu aeris, & leuis respectu terræ, & sic fertur de aère respectu aquæ, & ignis, qui respectu huius grauis dicitur, & leuis respectu illius. Aqua enim absolute est grauis, & respectu nullius leuis dici potest, sed minus grauis, & aër absolute est leuis, & respectu ignis dici nequit grauis, sed minus leuis. Rationem accipe: graue est illud, quod ex sua natura tendit deorsum, & leue quod tendit sursum, aqua autem ex natura sua idem centrum habet cum terra, neque ex se petit esse super terram, neque naturaliter ascendit, vt sit supra illam, sed quia terra grauior est, ascendit, & sub aqua constituitur, & cogit aquam sursum ascendere motu violento, vt locum præster terræ, quæ maiori grauitati, & fortiori impetu petit approximationem cum centro. Huius doctrinæ fundamentum esto, aquam vbicumque super terram ponatur grauitate, & impulsus imprimere, vt deorsum descendat, ex vi cuius, si terra mobilis sit, & non nimis firma impulsu impresso ab aqua illi superposita deprimetur. Eadem ratione philosophandum puto de aère & igne, quibus idem centrum leuitatis assigno, in quo tendit vtrumque elementum, cui propius accedit ignis, quia leuior; & aër sub igne continetur, eo modo, quo aqua super terram, quia igne cogitur non magis ad centrum accedere, vt supersit locus centro vicinior igni leuiori, & ita dum descendit aër, vt ascendat ignis, ille aeris descensus violentus est aëri, sicuti violentus est ascensus aquæ, vt descendat terra. Hæc de grauitate & leuitate, & de tota elementorum materia dixisse sufficiat ne in re leui grauiorem, quam par est, disputationem instituiamus. Qui quæstiones alias desideret, quæ plus volupratis, quam vtilitatis habent, adeat Conimbr. Patres, qui illas concinnè, eleganter, & eruditè vt assolent definiunt, Petrum Garciam, & Ludouicum Mercatum locis sæpè in hac Controu. citatis, qui omnia quæ ad elementa pertinent ad fatietatem vsque scripsere.

